

मानवाः Kau. A. 2. 7. 25. -वी 1 A woman. -2 N. of the daughter of स्वयंभू मनु; यथा ससर्ज भूतानि लब्ध्वा भार्या च मानवीम् Bhāg. 3. 21. 5. -3 N. of a Jain शासनदेवता. -वम् 1 A particular fine, penance. -2 A man's length (as a measure). -Comp. -इन्द्रः, -देवः, -पतिः a lord of men, king, sovereign; अन्यत्र रक्षोभवनोषितायाः परिग्रहान्मानवदेव देव्याः R. 14. 32. -धर्मशास्त्रम् the institutes of Manu. -राक्षसः a demon or fiend in the form of a man; तेषां मानवराक्षसाः परहितं स्वार्थाय निष्पन्ति ये Bh. 2. 74.

मानवीय a. Descended or derived from Manu. -यम् A particular fine.

मानव्यम् A number of boys or youths (माणव्यम्).

मानस a. (-सी f.) [मन एव, मनस इदं वा अण्] 1 Pertaining to the mind, mental, spiritual (opp. शारीर). -2 Produced from the mind, sprung at will; ब्रह्मणो मानसपुत्राः; किं मानसी सृष्टिः Ś. 4; Ku. 1. 18; मद्भावा मानसा जाता Bg. 10. 6. -3 Only to be conceived in the mind, conceivable; अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यमलुब्धता । एतानि मानसानि स्युर्नतानि..... -4 Tacit, implied. -5 Dwelling on the lake Mānasa; न रमेते मरालस्य मानसं मानसं विना Udb. -सः A form of Viṣṇu. -सम् 1 The mind, heart, soul; सपदि मदनानलो दहति मम मानसम् Git. 10; अपि च मानसमम्बुनिधिः Bv. 1. 113; मानसं विषयैर्विना (भाति) 116. -2 N. of a sacred lake on the mountain Kailāsa; कैलासशिखरे राम मनसा निर्मितं सरः । ब्रह्मणा प्रागिदं यस्मात्तद्भूमानसं सरः ॥ Rām.; (it is said to be the native place of swans, who are described as migrating to its shores every year at the commencement of the breeding season or the monsoons; मेघदयामा दिशो दृष्ट्वा मानसोत्सुकचेतसाम् । कृजितं राजहंसानां नेदं नूपुरशिञ्जितम् V. 4. 14, 15; यस्यास्तोये कृतवसतयो मानसं संनिष्ठं नाभ्यास्यन्ति व्यपगतशुचस्त्वामपि प्रेक्ष्य हंसाः Me. 78; (see Me. 11; Ghaṭ. 9 also); R. 6. 26; Me. 64. Bv. 1. 3. -3 (In law) Tacit or implied consent. -4 A kind of salt. -5 The mental powers. -Comp. -आलयः a swan, goose. -उत्क a. eager to go to Mānasa; तच्छ्रुत्वा ते श्रवण-सुभगं गर्जितं मानसोत्काः Me. 11. -ओकस्, -चारिन् m. a swan. -जन्मन् m. 1 the god of love. -2 a swan. -पूजा mental or spiritual devotion (opp. मूर्तिपूजा). -शुच् f. mental sorrow, grief.

मानसिक a. (-की f.) 1 Mental, spiritual. -2 Imaginary. -3 Committed in thought (as a sin). -कः An epithet of Viṣṇu.

मानाप्यम् A temporary degradation of a monk; Buddh.

मानिका 1 A kind of spirituous liquor. -2 A kind of weight.

मानुष a. (-षी f.) [मनोरयम् अण् सुक् च] 1 Human; मानुषी तनुः, मानुषी वाक् &c.; R. 1. 60; 16. 22; मानुषे लोके Bg. 4. 12; अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् 9. 11; Ms. 4. 124. -2 Humane, kind. -षः 1 A man, human being. -2 An

epithet of the three signs of the zodiac, Gemini, Virgo, and Libra. -षी 1 A woman. -2 A branch of medicine, administering drugs and herbs. -षम् 1 Humanity. -2 Human effort or action; मानुषं च स्वाभ्यायप्रवचने च T. Up. 1. 9. 1. -3 Manhood; श्रीरेषा श्रौपदीरूपा त्वदर्थं मानुषं गता Mb. 18. 4. 12. -Comp. -उपेत a. joined with human effort. -राक्षसः a fiend in human form. -लौकिक a. belonging to the world of men. -सम्भव a. coming from or produced by man.

मानुषक a. (-की f.) Human, mortal.

मानुषता, -त्वम् 1 Humanity. -2 State or condition of man, human nature; मानुषतासुलभो लघिमा K. -3 Manhood.

मानुष्यम्, मानुष्यकम् 1 Human nature, humanity; असारमिव मानुष्यम् Mb. 12. 288. 45; किं पुनर्मानुष्यं विदुम्यते V. 2; यावन्मानुष्यके शक्यमुपादादयितुं तावत्सर्वमुपाद्यताम् K. 62. -2 A mortal frame, human body; प्राप्यापि मानुष्यकमनेकसाधारणीभव Dk. -3 Mankind, the race of human beings. -4 A collection of men; अश्वीथैरौक्षकैर्मानुष्यकै रथ्याभिरौष्ठकैः । धनश्चाल वैपुल्यं वसुधाया विलोपयन् ॥ Dharmābhyaudaya-mahākāvya. -5 = मनुष्यलोक; मानुष्ये चिन्तयामास जन्मभूमिमयात्मनः Rām. 1. 16. 31.

मानोश्कम् Beauty, loveliness.

मान्त्र a. 1 Proper or peculiar to Veda. -2 Pertaining to magic or magical texts.

मान्त्रिकः One who is conversant with charms or spells, a conjurer, sorcerer.

मान्श् 1 P. (मान्यति) To hurt, injure.

मान्यर्थम् 1 Slowness, dulness, tardiness. -2 Weakness.

मान्दारः, मान्दारवः A kind of tree.

मान्दुरिकः An ostler, groom.

मान्द्यम् [मन्द-प्यश्] 1 Dulness, laziness, slowness; प्रवचने मान्द्यम् Pt. 1. 190. -2 Stupidity. -3 Weakness, feeble state; अभिमान्द्यम्. -4 Apathy. -5 Sickness, illness, indisposition. -Comp. -व्याजः simulation of illness.

मान्धात् m. N. of a king of the solar race, son of Yuvanāśva (being born from his own belly). As soon as he came out of the belly, the sages said 'कम् एष धास्यति'; whereupon Indra came down and said 'मां धास्यति'; the boy was, therefore, called Māndhātṛi.

मान्धालः, मान्धीरः, मान्धीलवः A bat, flying fox.

मान्मथ a. (-थी f.) [मन्मथ-अण्] Relating to or caused by love; आचार्यकं विजयि मान्मथमाविरासीत् Mal. 1. 16; 2. 4.

मान्य pot. p. [मान् अर्चायां कर्मणि प्यत्] 1 To be revered or respected; अहमपि तव मान्या हेतुभिस्तैश्च तैश्च Mal. 6. 26.